

1-Мавзу: Кириш. Илмий таълим фанининг мақсади, вазифалари ва фанлар билан ўзара алоқалари

XIX асрнинг иккинчи ярми - XX асрнинг биринчи ярмини қамраб оладиган давр фанга янги методларни, шу жумладан математик методларни ҳам жадал жорий этиш билан ажралиб турарди. Хусусан, физикага, техникага ва бошқа кўплаб фанларга миқдорий усуллар жадал жорий этилди. Педагогиканинг янги усулларига катта умидлар боғланди. Бироқ, 20-асрнинг ўрталарида, педагогикадан паст маълумотли сохта ислохотчиларнинг бир қисми миқдорий усулларни мажбуран жорий қилишга уринишганига қарамай, педагогика таслим бўлмади. Бу усуллар зарур ва фойдали эканлиги аён еди, лекин инқилоб бўлмайди. Мантикий ва бошқа бир қатор математик усулларнинг жорий этилиши ўқитувчида қандайдир объектив тўсиққа айланиб қолгани сезилди. Кўп ўтмай вазият аниқланди: бу усуллар фақат тизимли моделлаштириш билан бирлашади, бу симбиозда бўлади.

Фаннинг ривожланиши ва унинг усуллари чексиздир. Шунга қарамай, тизимли ёндашувнинг моҳиятини англаш ва унинг технологик ва мантикий усуллари ишлаб чиқиш билан фанда инқилоб содир бўлди, демак, илмий тадқиқотларнинг асосий услубий иншоотлари қурилиши тугалланган. илм -фан ёшлигининг даври тугаши ва унинг етуклик даврига кириши.

Тизимли ёндашув замонавий фанда мустаҳкам ўринларни егаллади. 20 - асрнинг иккинчи ярмининг бошида у қўлланиладиган усуллар - педагогиканинг диапозони ва ўзига хослиги нуқтаи назаридан енг мураккаб фанга кира бошлади, янги позицияларни забт етди ва янги имкониятлар очди. Янги усуллардан фойдаланиш муаллифга олтмишинчи ва етмишинчи йилларда таълим мазмуни тузилиши назариясини тузишга имкон берди, бу еса умумий таълимнинг ягона янги фан соҳасига бўлган еҳтиёжни асослашга имкон берди. XX аср - кибернетика, у таълим мазмунида икки хил тарзда амалга оширилади: информатика номини олган алоҳида ўқув предмети ва бошқа барча фанларнинг кесишган чизиғи сифатида.

Маълум бўлишича, педагогикада янги усуллардан фойдаланиш жуда аниқ. Бундан ташқари, бу усуллардан фойдаланишнинг ўзига хос жиҳатларини емас, балки уларнинг методологиясининг янги умумий жиҳатларини ҳам ишлаб чиқиш зарур еди. Яқин вақтгача, масаланинг бу томони ўқитувчилар назаридан четда қолди. Балки, бир вақтнинг ўзида муаллиф томонидан ишлаб чиқилган ва нашр етилган, таълимнинг умумий тузилишига асосий компонентларнинг икки марта киритилиши тамойили кенг тарқалган. Ва бу таълим мазмуни назариясини яратишда муаллиф томонидан ишлаб чиқилган педагогика методологияси ва усулларининг ягона янги жиҳатидан узоқдир. Кўриниб турибдики, бу муаммони кенгроқ муҳокама қилиш вақти келди. Бунга еҳтиёж, шунингдек, замонавий дидактика асосларини, биринчи навбатда, таълим мазмуни тузилиши назариясини тақдим етишнинг янги усул ва тамойилларга таянмасдан амалга оширилиши мумкин емаслиги билан ҳам боғлиқ. Биринчи боб шу саволга бағишланган.

Илм узоқ вақтдан бери воқеликнинг асосий мулки унинг тузилиши деган хулосага келди - ҳамма нарса қандайдир тарзда тартибга солинган: воқеликнинг барча об'ектлари нимадан иборат, уларнинг таркибий қисмларига ега ва шу билан бирга, улар қанчалик мураккаб бўлмасин, ўзлари улар мураккаброқ нарсаларнинг қисмлари. Ва ҳоказо, ад инфинитум, ҳам масса, ҳам тарози ортиши ё'налишида, ҳам камайиш ё'налишида. Бундан ташқари, ҳамма нарса ҳаракатда - ҳамма нарса оқади, ҳамма нарса ўзгаради.

Шунинг учун ҳар қандай воқелик об'ектлари, шу жумладан, албатта, мураккаб биологик ёки ижтимоий тизимлар икки томонлама кўриб чиқишни талаб қилади.

Бир томондан, уларни об'ектив борлигида кўриш мумкин, уларнинг динамизмидан мавҳумлашади, я'ни. статик ҳолатда Бу сизга "ушбу тизимнинг таркиби ва тузилишини тушуниш, тасвирлаш, тақлид қилиш" имконини беради [3, с. 22]. Тизим ёндашувининг барча тадқиқотчилари таъкидлаганидек, В.Г. Афанасйевнинг сўзларига кўра, тизим "объектлар тўплами бўлиб, уларнинг ўзаро таъсири тизимни ташкил етувчи алоҳида компонентларга хос бўлмаган янги интеграцион фазилатларнинг пайдо бўлишига олиб келади ... Тизим ўз таркибий

қисмларига фаол таъсир қилади ва уларни мос равишда ўзгартиради. О'з табиатига кўра ... тизимни билиш учун, аввало, унинг ички тузилишини ўрганиш керак, я'ни қайси таркибий қисмлардан ташкил топганлигини, унинг тузилиши ва функциялари, кучлари, омиллари нима эканлигини аниқлаш керак. унинг яхлитлигини, нисбий мустақиллигини таъминлаш ».

Тизимларнинг динамикаси ", ўз навбатида, ўзини икки шаклда намоён қилади: тизимнинг ҳаракати - бу, биринчи навбатда, унинг фаолияти, фаолияти ва иккинчидан, унинг ривожланиши - пайдо бўлиши, шаклланиши, эволюцияси, вайрон бўлиши, ўзгариши. Шунга кўра, мураккаб динамик тизимни етарли даражада тушуниш уни ўрганишнинг учта текислигини талаб қилади - мавзу, функционал ва тарихий ”[39, с.22]. Тизимни тадқиқ қилишнинг ушбу учта самолёти "тизим ёндашувининг зарурий ва етарли услубий компонентлари сифатида тан олинishi керак" [39, с. 22.23].

Тизимли ёндашувнинг моҳияти шундан иборатки, у объектнинг назарий моделини қуриш, я'ни. ҳар қандай тизим назариясини яратиш, ахборотни моделлаштиришнинг бир -бири билан узвий боғлиқ бўлган иккита текислигини ўз ичига олади:

а) моделлаштиришнинг структуравий текислиги:

- тизим объектнинг ўрнини, унинг функциялари ва уланишларини метасистемада аниқлаш, я'ни. юқори иерархик даражадаги тизимда,
- тизимнинг самарали ишлашини ва унинг ривожланишини таъминлайдиган таркибий қисмларнинг мақбул тузилиши ва хусусиятларини аниқлаш;
- бу компонентлар ўртасида алоқа ўрнатиш.

б) динамик текислик:

- тизимнинг бир қисми бўлган атрофдаги дунё билан ўзаро таъсири;
- унинг вақт ўзгариши - пайдо бўлиши ёки автономизацияси (атроф -муҳитдан ва муҳитдан), эволюция, ўхшаш тизимларнинг пайдо бўлиши ва ё'қ бўлиб кетиши - муҳитда ериши.